

**APPLICATIONS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE
IN TEACHING LITERATURE IN HIGH SCHOOLS:
PRACTICAL EVIDENCE FROM THAI NGUYEN PROVINCE**

Cao Thi Hao

University of Education
ROR ID: <https://ror.org/044deqz63>
Thai Nguyen University
ROR ID: <https://ror.org/02128gy91>
Email: haoct@tne.edu.vn; caohaokv@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2942-9583>

Luong Thanh Tien

University of Education
ROR ID: <https://ror.org/044deqz63>
Thai Nguyen University
ROR ID: <https://ror.org/02128gy91>
Email: thanhtienst2k5@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0002-9785-483X>

Nguyen Minh Hue

University of Education
ROR ID: <https://ror.org/044deqz63>
Thai Nguyen University
ROR ID: <https://ror.org/02128gy91>
Email: minhhue62004@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0004-8936-9652>

Article History

Received: 15/3/2026
Reviewed: 25/4/2026
Revised: 15/6/2026
Accepted: 20/6/2026
Released: 30/6/2026

DOI: <https://doi.org/10.64223/tvj.p2026.v2.i6.a111>

Abstract:

In the context of digital transformation and ongoing reforms in general education, the application of Artificial Intelligence (AI) in teaching has emerged as an important trend for enhancing educational quality and promoting pedagogical innovation toward competency-based learning. This study investigates the current state of AI application among Literature teachers at several high schools in Thai Nguyen Province, Vietnam. Data were collected through a questionnaire survey administered to teachers who are directly involved in teaching Literature.

The findings indicate that most teachers hold positive perceptions of AI, demonstrate a willingness to adopt AI technologies, and have begun integrating AI tools into their teaching practices. However, the implementation process continues to face several challenges, including limitations in technological infrastructure, subject-specific characteristics of Literature education, teachers' digital competencies, and their ability to effectively utilize AI tools in instructional settings.

Based on these findings, the study confirms the potential of AI to support innovation in Literature teaching while providing empirical evidence for the development of strategies aimed at enhancing the effectiveness of AI integration in general education. The research contributes to addressing the demands of educational development in the digital era.

Keywords: Artificial Intelligence (AI); Teaching innovation; Literature education; High school teachers; Thai Nguyen Province.

UNESCO: 5802.04; 5801.11; 6308.07; 5701.11

OECD-FOS: 5.03.04; 1.02.07; 5.09.02

ERIC Descriptors: Artificial Intelligence; Generative AI; Literature Education; High Schools; Educational Technology

JEL: I21; I23; O33

SDG: 4; 4.4; 9

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh chuyển đổi số quốc gia và đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục, việc ứng dụng công nghệ số, đặc biệt là trí tuệ nhân tạo (Artificial Intelligence - AI), đang trở thành xu hướng tất yếu nhằm nâng cao chất lượng dạy học, đổi mới phương pháp giáo dục và phát triển năng lực người học đáp ứng yêu cầu của xã hội hiện đại.

Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 đặt trọng tâm vào việc phát triển phẩm chất và năng lực học sinh, chuyển từ tiếp cận nội dung sang tiếp cận năng lực. Điều này đòi hỏi giáo viên không chỉ đổi mới phương pháp giảng dạy mà còn cần khai thác hiệu quả các công nghệ hỗ trợ học tập nhằm tăng cường tính tương tác, cá thể hóa quá trình học tập và phát huy vai trò chủ thể của người học.

Đối với môn Ngữ văn, việc ứng dụng AI mang ý nghĩa đặc biệt bởi đây là môn học vừa trang bị tri thức ngôn ngữ, văn học, vừa góp phần hình thành năng lực tư duy, cảm thụ thẩm mỹ, giao tiếp và sáng tạo. Các công cụ AI hiện nay như ChatGPT, Canva AI, Gamma App, Bing Image Creator hay Copilot Designer... có khả năng hỗ trợ giáo viên trong việc thiết kế bài giảng số, xây dựng hệ thống câu hỏi, tạo học liệu trực quan, phân tích văn bản và tổ chức các hoạt động học tập tương tác. Nếu được khai thác hợp lý, AI không chỉ nâng cao hiệu quả dạy học mà còn tạo điều kiện để đổi mới cách tiếp cận tác phẩm văn học, khuyến khích học sinh chủ động khám phá, phân tích và kiến tạo tri thức.

Tuy nhiên, việc ứng dụng AI trong dạy học Ngữ văn ở trường phổ thông vẫn đang ở giai đoạn đầu và chịu tác động bởi nhiều yếu tố như nhận thức của giáo viên, năng lực công nghệ số, điều kiện cơ sở vật chất và đặc thù của môn học. Vì vậy, việc khảo sát thực trạng ứng dụng AI của giáo viên Ngữ văn là cần thiết nhằm nhận diện những thuận lợi, khó khăn và các vấn đề đặt ra trong quá trình triển khai. Trên cơ sở đó, nghiên cứu góp phần cung cấp những bằng chứng thực tiễn cho việc đề xuất các giải pháp thúc đẩy ứng dụng AI trong dạy học Ngữ văn, đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục trong thời đại số.

2. Tổng quan vấn đề nghiên cứu

Nghiên cứu về AI và ứng dụng AI vào giáo dục đã được tổ chức UNESCO và nhiều nhà nghiên cứu trong và ngoài nước quan tâm. Thuật ngữ trí tuệ nhân tạo (AI) được sử dụng lần đầu tiên tại một hội thảo năm 1956 tổ chức tại Đại học Dartmouth, Trường Đại học Ivy League của Hoa Kỳ, để mô tả “khoa học và kỹ thuật tạo ra máy móc thông minh, đặc biệt là các chương trình máy tính thông minh - máy học” (Learning Machines). Báo cáo Giám sát Giáo dục toàn cầu của UNESCO (2023) cho rằng, các công cụ AI mới đã tạo ra một định nghĩa mới về dạy và học. AI đã trở nên ngày một thông minh và được sử dụng mọi lúc mọi nơi để giải đáp thắc mắc, giáo viên không còn là người truyền đạt kiến thức duy nhất mà học sinh có thể chủ động tìm hiểu kiến thức và trải nghiệm học tập với sự trợ giúp từ các trợ lý ảo như ChatGPT. Điều này đã đánh dấu một thời kỳ mới về học tập suốt đời, cho phép cá nhân tiếp thu kiến thức và phát triển kỹ năng mà không phụ thuộc vào lớp học truyền thống hoặc giáo viên. Trong sự phát triển của AI, sự ra đời của AI tạo sinh (Generative AI), cụ thể là công cụ AI ChatGPT đã tạo nên bước tiến nhảy vọt về “cách mạng hóa phương pháp giảng dạy và học tập truyền thống”.

Tại Việt Nam, việc triển khai ứng dụng AI trong dạy học đã thu hút sự quan tâm của nhiều nhà giáo dục. Các nghiên cứu trong nước tập trung chủ yếu vào việc ứng dụng AI để đổi mới phương pháp dạy học và xây dựng hệ thống Chatbot nhằm cá nhân

hóa hoạt động học tập của học sinh. Nghiên cứu của nhóm tác giả Nguyễn Hữu Hậu về việc ứng dụng công nghệ AI thiết kế phim hoạt hình trong dạy học Toán Tiểu học (Nguyễn Hữu Hậu và cộng sự; 2025); Bài viết Sử dụng công cụ trí tuệ nhân tạo (AI) thiết kế học liệu điện tử trong dạy học kỹ năng sống cho học sinh phổ thông của nhóm Lê Phương Thúy,... đều cho thấy những ưu thế trong ứng dụng AI vào giáo dục. Trong bài viết Thiết kế nguồn học liệu đa phương tiện trong dạy học viết văn bản thông tin ở môn Ngữ văn cho học sinh phổ thông, Nguyễn Thị Xuân Quỳnh, Trần Thị Hương Giang và Nguyễn Khánh Huyền đã đề cập đến vai trò của việc tích hợp công nghệ thông tin và học liệu đa phương tiện trong dạy học Ngữ văn. Tuy nhiên, những nghiên cứu cụ thể về thực trạng ứng dụng của giáo viên Ngữ văn ở trường THPT thì chưa có công trình nào nghiên cứu cụ thể. Đây là khoảng trống cho nghiên cứu của chúng tôi.

3. Phương pháp nghiên cứu

Để có cơ sở đánh giá một cách khách quan và toàn diện về việc ứng dụng AI trong dạy học Ngữ văn, nghiên cứu đã tiến hành khảo sát đối với đội ngũ giáo viên đang trực tiếp giảng dạy ở bậc trung học phổ thông bằng phiếu hỏi. Thông qua phiếu khảo sát, nghiên cứu tập trung tìm hiểu nhận thức của giáo viên về vai trò của AI trong dạy học, mức độ và cách thức sử dụng các công cụ AI trong thực tiễn giảng dạy, cũng như những thuận lợi và khó khăn trong quá trình triển khai. Trên cơ sở phân tích các dữ liệu thu thập được, nghiên cứu làm rõ nhu cầu đổi mới phương pháp dạy học và định hướng xây dựng các học liệu số phù hợp, góp phần nâng cao hiệu quả dạy học trong bối cảnh chuyển đổi số ngành giáo dục. Kết quả khảo sát này được thu thập từ 90 giáo viên phổ thông dạy học môn Ngữ văn và khoa học xã hội vào tháng 4 năm 2026 ở 8 trường THPT trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên. Cụ thể là: trường THPT Chuyên Thái Nguyên, trường THPT Lương Ngọc Quyến, trường THPT Vùng cao Việt Bắc, trường THPT Thái Nguyên, trường THPT Chu Văn An, trường THPT Khánh Hoà, trường THPT Phú Lương, trường THPT Phú Bình. Qua đây có thể thấy một bức tranh tích cực về việc tiếp cận công nghệ AI trong môi trường giáo dục.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Thực trạng khảo sát

Trước hết, thông qua khảo sát về mức độ sử dụng AI trong dạy học, nghiên cứu thu được kết quả với tỉ lệ cao nhất là 40% giáo viên sử dụng AI ở mức độ "Thỉnh thoảng" - chứng tỏ AI đã bước đầu được chấp nhận như một công cụ hỗ trợ linh hoạt. Ở mức độ này, giáo viên thường sử dụng AI để giải quyết các nhu cầu mang tính thời điểm, như tìm kiếm ý tưởng bài giảng hoặc biên soạn tư liệu hỗ trợ cho

môn Ngữ văn, cho thấy sự chuyển dịch từ phương pháp truyền thống sang phương pháp có sự hỗ trợ của công nghệ số.

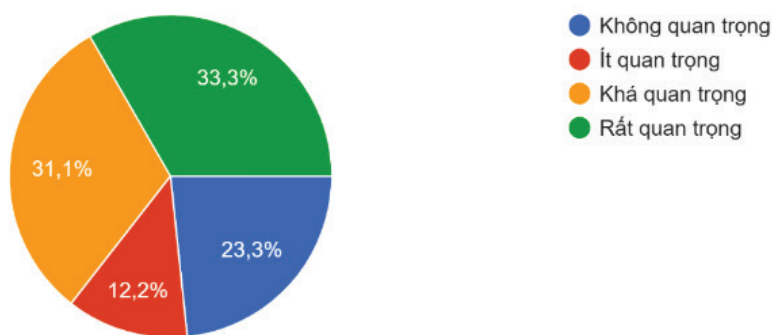
Điểm sáng đáng chú ý trong dữ liệu khảo sát là có đến 36,7% giáo viên sử dụng AI ở mức độ "Thường xuyên". Đây là nhóm đối tượng đã làm chủ được các công cụ công nghệ và tích hợp chúng một cách bền vững vào quy trình dạy học hàng ngày, từ việc lập kế hoạch bài dạy, đến thiết kế các hoạt động tương tác trên lớp. Tỷ lệ này khẳng định, AI không còn là một trào lưu nhất thời mà đang dần trở thành một phần thiết yếu trong hệ sinh thái giáo dục, giúp giáo viên Ngữ văn giảm bớt áp lực công việc hành chính để tập trung hơn vào việc khơi gợi cảm hứng văn chương cho học sinh.

Mặc dù xu hướng sử dụng AI đang chiếm ưu thế,

biểu đồ vẫn ghi nhận khoảng 23,3% giáo viên nằm trong nhóm ít hoặc chưa sử dụng. Tỷ lệ này phản ánh những rào cản thực tế như kỹ năng thao tác công nghệ còn hạn chế, hoặc sự thận trọng của giáo viên trước tính chính xác và giá trị nhân văn của AI đối với đặc thù môn Ngữ văn. Tuy nhiên, với việc chỉ có một phần rất nhỏ (dưới 3%) hoàn toàn chưa tiếp cận, cho thấy dư địa để phát triển và phổ cập các ứng dụng AI vào trường học là rất lớn, đòi hỏi cần có thêm các chương trình tập huấn cụ thể để xóa bỏ khoảng cách công nghệ trong đội ngũ giáo viên hiện nay.

Đối với nhóm câu hỏi về vai trò của AI trong giáo dục và sự cần thiết của việc ứng dụng AI trong dạy học Ngữ văn, chúng tôi đã thu được kết quả như sau (xem Hình 1):

Theo Thầy/Cô Ai có vai trò như thế nào trong giáo dục hiện nay?

Hình 1. Đánh giá vai trò của AI trong giáo dục hiện nay

Dữ liệu khảo sát cho thấy một tỷ lệ lớn giáo viên đã ý thức rõ rệt về tầm quan trọng của AI, với 33,3% đánh giá ở mức "Rất quan trọng" và 31,1% đánh giá là "Khá quan trọng". Tổng cộng có hơn 64% giáo viên thừa nhận AI là một nhân tố then chốt thúc đẩy sự phát triển của giáo dục hiện đại. Trong dạy học Ngữ văn, nhận thức này không chỉ dừng lại ở việc coi AI là một công cụ kỹ thuật đơn thuần, mà còn là một phương tiện để thay đổi tư duy tiếp cận văn bản, giúp cá nhân hóa quá trình học tập và mở rộng không gian văn hóa cho học sinh vượt ra khỏi phạm vi sách giáo khoa.

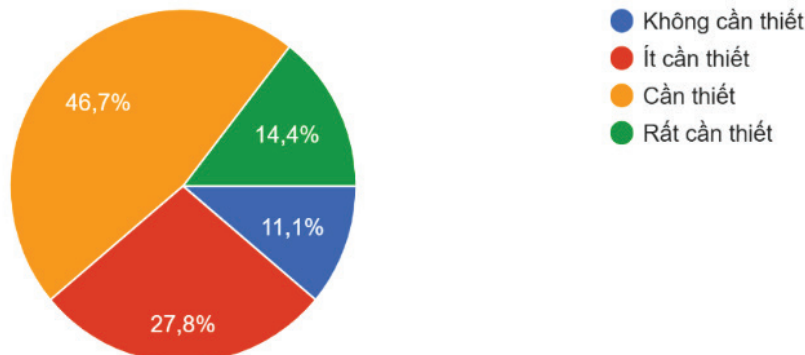
Ngược lại với xu hướng ủng hộ, biểu đồ cũng ghi nhận một tỷ lệ đáng kể giáo viên còn hoài nghi với 23,3% ý kiến cho rằng AI "Không quan trọng" và 12,2% cho là "Ít quan trọng". Với một môn học đặc thù như Ngữ văn - vốn dựa trên nền tảng của các giá trị tinh thần, cảm xúc và tính bản sắc cá nhân - tỷ lệ

hơn 35% người phản đối hoặc xem nhẹ AI cho thấy nỗi lo ngại về việc công nghệ có thể làm "nghèo hóa" tâm hồn hoặc làm mất đi tính truyền cảm trực tiếp giữa giáo viên và học sinh. Đây là một thách thức lớn trong việc thay đổi nhận thức, đòi hỏi cần có lộ trình ứng dụng AI một cách tinh tế để không làm mất đi tính nhân văn của bộ môn.

Có thể thấy, sự phân hóa khá rõ rệt trong biểu đồ (khoảng 2/3 ủng hộ và 1/3 hoài nghi) phản ánh thực trạng nhận thức đang ở giai đoạn giao thời của đội ngũ giáo viên phổ thông. Kết quả này cho thấy, việc đưa AI vào dạy học Ngữ văn không thể thực hiện một cách khiên cưỡng hay áp đặt mà cần có sự chọn lọc.

Về sự cần thiết của việc ứng dụng AI trong dạy học Ngữ văn, kết quả khảo sát của chúng tôi cho thấy (xem Hình 2)

Thầy/Cô đánh giá mức độ cần thiết của việc ứng dụng AI trong dạy học Ngữ văn?

Hình 2. Đánh giá về mức độ cần thiết của việc ứng dụng AI trong dạy học Ngữ văn

Kết quả khảo sát cho thấy một tỷ lệ đáng kể giáo viên đã nhận thức được tầm quan trọng của AI, với 46,7% lựa chọn mức độ "Cần thiết" và 14,4% đánh giá là "Rất cần thiết". Như vậy, có tổng cộng 61,1% ý kiến đồng thuận rằng việc đưa AI vào dạy học Ngữ văn là một yêu cầu quan trọng. Điều này minh chứng cho việc giáo viên đã bắt đầu nhìn nhận AI không chỉ là một công cụ hỗ trợ bề nổi, mà là một thành tố cần thiết để hiện đại hóa phương pháp giảng dạy, giúp tối ưu hóa việc truyền tải kiến thức và tăng tính tương tác trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay.

Tuy nhiên, vẫn còn một bộ phận không nhỏ giáo viên (chiếm 27,8%) đánh giá việc ứng dụng AI ở mức "Ít cần thiết". Con số này phản ánh tâm lý thận trọng, thậm chí là dè dặt của một nhóm giáo viên trước sự xâm nhập mạnh mẽ của công nghệ vào bộ môn khoa học xã hội. Đối với môn Ngữ văn, vốn dĩ đề cao cá tính sáng tạo và cảm xúc chủ quan, việc giáo viên cảm thấy AI "ít cần thiết" có thể xuất phát từ lo ngại rằng máy móc sẽ làm xơ cứng tư duy văn học hoặc chưa thấy được những giá trị thực tế mà AI mang lại cho đặc thù của môn học này.

Nhìn chung, biểu đồ phản ánh một sự phân hóa khá rõ nét trong tư duy của đội ngũ giáo viên với 11,1% nhận định "Không cần thiết". Tổng hợp các nhóm ý kiến tích cực và tiêu cực cho thấy, dù đa số đã ủng hộ nhưng vẫn có gần 40% giáo viên chưa thực sự bị thuyết phục bởi lợi ích của AI. Tỷ lệ này chứng tỏ một bộ phận giáo viên vẫn đang ở trạng thái quan sát hoặc chưa thấy rõ sự khác biệt đột phá mà AI mang lại so với các phương pháp truyền thống. Trong dạy học Ngữ văn, vốn dĩ coi trọng cảm xúc và sự trải nghiệm trực tiếp giữa người với người, tâm thế "bình thường" này có thể hiểu là sự thận trọng cần thiết để tránh việc lạm dụng công

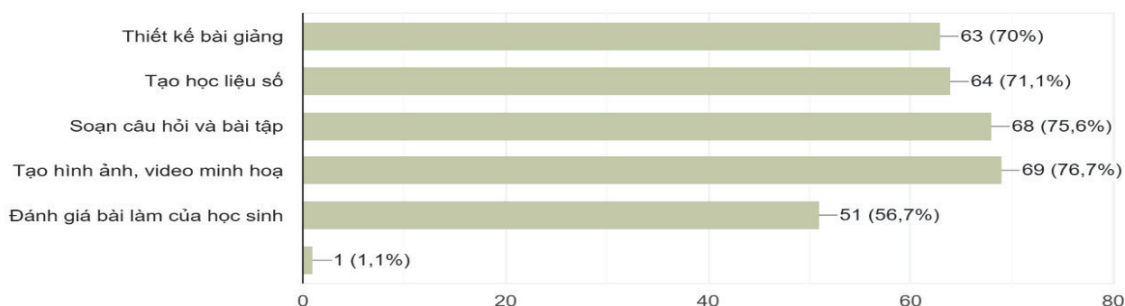
nghệ làm mất đi linh hồn của tác phẩm và sự tương tác giữa thầy và trò. Mặc dù chỉ chiếm một tỷ lệ nhỏ (khoảng 11,1%), nhưng tiếng nói của nhóm giáo viên đánh giá "Không cần thiết" hoặc "Rất không cần thiết" vẫn cần được lưu tâm. Điều này phản ánh thực tế rằng, đối với một số giáo viên, việc ứng dụng công nghệ số nói chung và AI nói riêng vào một môn khoa học xã hội đặc thù như Ngữ văn vẫn là một thách thức lớn. Những quan ngại về tính máy móc, nguy cơ đạo văn hoặc sự suy giảm khả năng tư duy độc lập của học sinh chính là rào cản khiến nhóm này chưa sẵn sàng chấp nhận AI, đặt ra yêu cầu cần có những hướng dẫn sử dụng AI một cách nhân văn và hiệu quả hơn.

Như vậy, về mức độ sử dụng và sự cần thiết của AI trong dạy học đã được phần lớn giáo viên khẳng định. Điều này cho thấy nhận thức của người dạy trong việc cập nhật công nghệ và xu hướng của ứng dụng công nghệ trong giáo dục đã được giáo viên ngành Ngữ văn và khoa học xã hội quan tâm.

Để nắm bắt cụ thể việc sử dụng AI vào các hoạt động của giáo viên, nghiên cứu đã tiến hành khảo sát và thu được kết quả như sau (xem Hình 3): Kết quả khảo sát trên cho thấy, giáo viên đặt kỳ vọng lớn nhất vào khả năng hỗ trợ trực quan của AI. Với 76,7% lựa chọn, việc "Tạo hình ảnh, video minh họa" trở thành hoạt động được quan tâm hàng đầu. Trong dạy học Ngữ văn, việc chuyển đổi các tín hiệu ngôn ngữ trừu tượng trong tác phẩm thành hình ảnh sinh động là một thách thức lớn. Dữ liệu này chứng minh giáo viên đang coi AI là một giải pháp hữu hiệu để "đánh thức" không gian văn học, giúp học sinh dễ dàng hình dung bối cảnh, nhân vật và các chi tiết nghệ thuật, từ đó gia tăng hứng thú học tập và khả năng tiếp nhận văn bản.

Theo Thầy/Cô AI có thể hỗ trợ những hoạt động nào sau đây ? (Có thể chọn nhiều)

90 câu trả lời

Hình 3. Ý kiến của giáo viên về khả năng hỗ trợ của AI đối với các hoạt động dạy học

Bên cạnh khả năng minh họa, AI còn được tin tưởng giao phó các nhiệm vụ mang tính kỹ thuật và hệ thống. Khoảng 75,6% giáo viên cho rằng, AI hỗ trợ tốt trong việc "Soạn câu hỏi và bài tập" và 71,1% ủng hộ việc "Tạo học liệu số". Điều này phản ánh nhu cầu cấp thiết của giáo viên Ngữ văn trong việc đa dạng hóa các dạng bài tập (từ trắc nghiệm khách quan đến các câu hỏi gợi mở) và xây dựng kho ngữ liệu ngoài sách giáo khoa. Việc ứng dụng AI vào các khâu này không chỉ giúp tiết kiệm thời gian mà còn đảm bảo tính phong phú, cập nhật cho các bộ đề kiểm tra và tư liệu giảng dạy, phù hợp với xu hướng đổi mới giáo dục hiện nay.

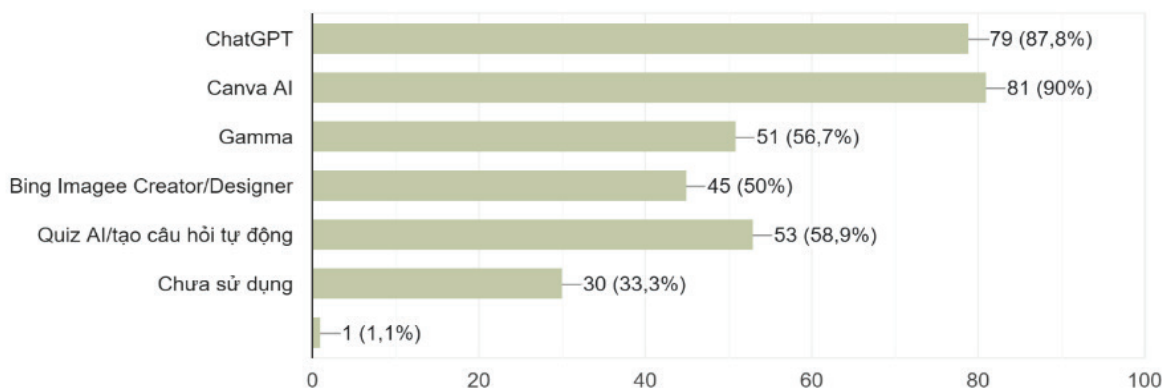
Dù vẫn đạt mức trên trung bình, nhưng hoạt động "Đánh giá bài làm của học sinh" nhận được tỉ lệ lựa

chọn thấp nhất (56,7%). Sự chênh lệch này phản ánh tâm lý thận trọng của giáo viên khi để máy móc can thiệp vào khâu thẩm định năng lực Ngữ văn. Việc chấm bài văn không chỉ dựa trên tiêu chí đúng/sai mà còn đòi hỏi sự thấu hiểu và đồng cảm về cảm xúc, tư duy sáng tạo và phong cách cá nhân của học sinh - những khía cạnh mà giáo viên lo ngại AI chưa thể thay thế hoàn toàn con người. Tuy nhiên, hơn 50% ý kiến đồng thuận cũng mở ra hướng đi cho việc sử dụng AI như một công cụ hỗ trợ chấm điểm nhanh cho các tiêu chí cơ bản như lỗi chính tả, ngữ pháp hoặc cấu trúc bài viết.

Khảo sát về vấn đề sử dụng công cụ AI nào trong hoạt động chuyên môn, nghiên cứu cũng thu được kết quả thú vị (xem hình 4):

Những công cụ AI Thầy/Cô đã sử dụng ? (Có thể chọn nhiều)

90 câu trả lời

Hình 4. Công cụ AI được giáo viên sử dụng trong hoạt động chuyên môn

Kết quả trên cho thấy một sự bùng nổ trong việc sử dụng các nền tảng đa phương tiện và ngôn ngữ. Trước hết, công cụ được sử dụng nhiều nhất là ứng dụng Canva AI dẫn đầu chiếm tới 90% và theo sát là ChatGPT 87,8%. Điều này phản ánh xu hướng giáo viên Ngữ văn hiện nay đang chú trọng đặc biệt đến hình thức trình bày và khả năng tương tác của bài giảng. Canva AI giúp giáo viên hiện thực hóa các ý tưởng thiết kế một cách nhanh chóng, trong khi ChatGPT đóng vai trò như một "trợ lý ảo" đắc lực trong việc gợi ý ý tưởng bài dạy, giải nghĩa từ ngữ và xây dựng khung giáo án. Chính vì vậy, đây là bộ đôi công cụ khá toàn diện cho công tác giảng dạy của giáo viên, nhất là giáo viên Ngữ văn và khoa học xã hội.

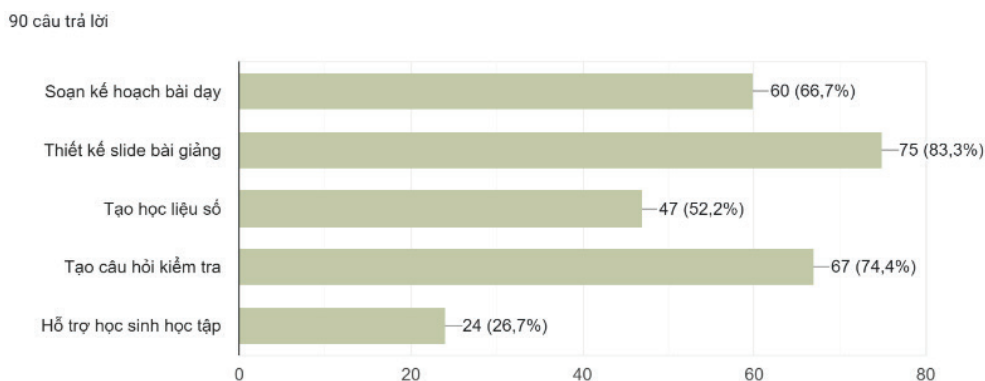
Bên cạnh đó, các công cụ mang tính chuyên môn hóa cũng nhận được sự quan tâm đáng kể như Quiz AI (58,9%), Gamma (56,7%) và Bing Image Creator (50%). Việc hơn một nửa số giáo viên sử dụng các phần mềm tạo câu hỏi tự động và thiết kế bài thuyết trình thông minh (Gamma) cho thấy nỗ lực trong

việc giảm tải quy trình thủ công và chuyên nghiệp hóa học liệu số. Đặc biệt, việc sử dụng các công cụ vẽ tranh bằng AI (Bing Image Creator) chứng tỏ giáo viên đã bắt đầu chú ý đến việc tạo ra các hình ảnh minh họa độc bản cho các tác phẩm văn học, thay vì chỉ tìm kiếm các hình ảnh có sẵn trên mạng.

Một điểm đáng lưu ý trong dữ liệu là có đến 33,3% giáo viên chọn mục "Chưa sử dụng" đối với các công cụ cụ thể này, dù ở các biểu đồ trước tỉ lệ phản hồi về nhận thức rất tích cực. Điều này cho thấy, một bộ phận giáo viên dù hiểu về tầm quan trọng của AI nhưng vẫn còn lúng túng trong việc lựa chọn và thao tác trên các nền tảng thực tế. Nghịch lý này đặt ra yêu cầu cấp thiết cần có những danh mục hướng dẫn cụ thể, giúp giáo viên thu hẹp khoảng cách từ "nhận thức" đến "thực hành", nhằm khai thác tối đa sức mạnh của AI trong bối cảnh đặc thù của bộ môn Ngữ văn.

Về vấn đề mục đích sử dụng AI, qua khảo sát cho thấy nhu cầu chính của giáo viên là sử dụng AI để thiết kế bài giảng (xem Hình 5):

Mục đích sử dụng AI của Thầy/Cô là gì ? (Có thể chọn nhiều)

Hình 5. Công cụ AI được giáo viên sử dụng trong hoạt động chuyên môn

Nhìn vào kết quả có thể thấy, mục đích sử dụng AI phổ biến nhất của giáo viên hiện nay là phục vụ cho khâu trình bày, cụ thể là thiết kế Slide bài giảng với tỉ lệ áp đảo 83,3%. Trong dạy học Ngữ văn, việc chuyển tải những giá trị thẩm mỹ của văn bản trên các trang chiếu sinh động, giàu hình ảnh là nhu cầu thiết yếu để thu hút sự chú ý của học sinh. Dữ liệu này phản ánh giáo viên đang khai thác rất tốt lợi thế của AI trong việc tự động hóa thiết kế, giúp tiết kiệm thời gian đáng kể so với phương pháp thủ công, từ đó tập trung hơn vào việc tinh lọc nội dung và phương pháp truyền thụ trên lớp.

Bên cạnh hình thức, AI còn được ứng dụng mạnh mẽ vào các công việc chuyên môn của nghề giáo, như tạo câu hỏi kiểm tra (74,4%) và soạn kế hoạch bài dạy (66,7%). Điều này chứng tỏ giáo viên đã

tin tưởng vào khả năng tư duy ngôn ngữ và xử lý dữ liệu của AI để xây dựng các kịch bản dạy học và bộ công cụ đánh giá năng lực học sinh. Đối với môn Ngữ văn vốn có khối lượng ngữ liệu khổng lồ và đa dạng, việc dùng AI để gợi ý các khung ma trận đề thi hoặc cấu trúc giáo án giúp giáo viên đa dạng hóa nguồn tài liệu, tránh sự rập khuôn và nâng cao tính khoa học trong quản lý học thuật.

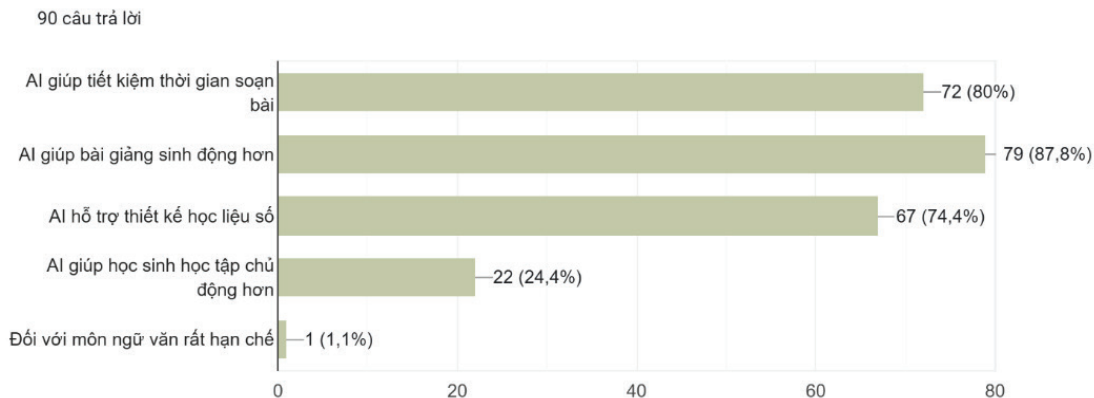
Mặc dù hỗ trợ đắc lực cho giáo viên trong các khâu chuẩn bị, nhưng mục đích "Hỗ trợ học sinh học tập" lại chiếm tỉ lệ thấp nhất với chỉ 26,7%. Con số này phản ánh một thực trạng đáng suy ngẫm: giáo viên chủ yếu sử dụng AI như một công cụ hỗ trợ cá nhân (phía người dạy) hơn là hướng dẫn học sinh cùng khai thác công nghệ để tự học (phía người học). Trong tương lai, để phát huy tối đa hiệu quả

của AI trong dạy học Ngữ văn theo định hướng phát triển năng lực, cần có những giải pháp chuyển dịch từ việc giáo viên "dùng thay" học sinh sang việc "đồng hành" cùng học sinh trong vấn đề sử dụng AI

để khám phá tri thức văn học một cách chủ động.

Đánh giá về giá trị của AI đối với dạy học môn Ngữ văn, nghiên cứu thu được kết quả như sau (xem Hình 6):

Mục đích sử dụng AI của Thầy/Cô ?

Hình 6. Đánh giá về các lợi ích cụ thể của AI đối với dạy học Ngữ văn

Theo đánh giá của 87,8% giáo viên tại khảo sát, giá trị lớn nhất mà AI mang lại cho môn Ngữ văn chính là khả năng làm cho "bài giảng sinh động hơn". Trong đặc thù của môn Văn, việc khơi gợi cảm hứng và hình ảnh hóa các văn bản ngôn ngữ là vô cùng quan trọng. Sự hỗ trợ từ AI giúp giáo viên dễ dàng tạo ra những bài giảng đa phương tiện hấp dẫn, biên những tiết học vốn bị coi là khô khan trở nên trực quan, gần gũi, từ đó giúp học sinh dễ dàng tiếp nhận các giá trị thẩm mỹ và nội dung tư tưởng của tác phẩm.

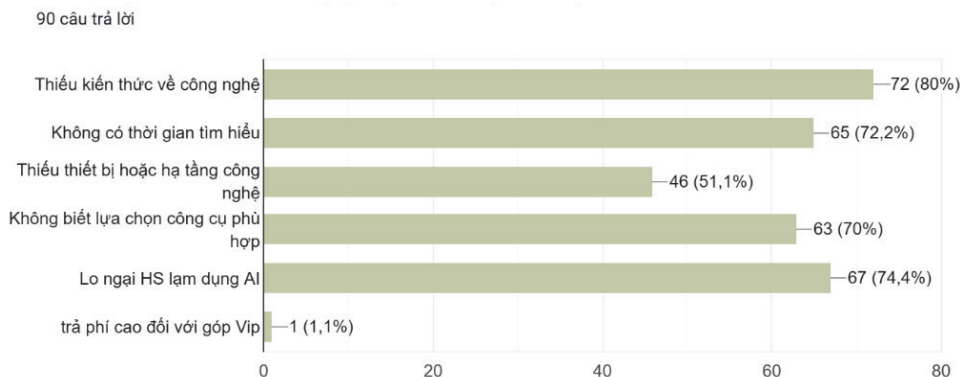
AI còn chứng minh vai trò là một "trợ lý đắc lực" khi giúp 80% giáo viên tiết kiệm đáng kể thời gian soạn bài và 74,4% hỗ trợ thiết kế học liệu số. Thay vì phải dành hàng giờ để tìm kiếm tư liệu hoặc thiết kế thủ công, giáo viên có thể tận dụng AI để nhanh chóng hệ thống hóa kiến thức, tạo ra các kho học liệu phong phú và chuyên nghiệp. Điều này không chỉ giúp giảm tải áp lực công việc hành chính mà

còn cho phép người thầy có thêm thời gian để nghiên cứu chuyên sâu, đầu tư vào những sáng tạo nghệ thuật trong giảng dạy.

Dù mang lại hiệu quả rất cao cho giáo viên, nhưng tỉ lệ giáo viên nhận thấy AI giúp "học sinh học tập chủ động hơn" chỉ dừng lại ở mức 24,4%. Con số khiêm tốn này chỉ ra rằng, hiện nay AI chủ yếu vẫn đang đóng vai trò là công cụ hỗ trợ "phía sau hậu trường" của người dạy hơn là một phương tiện tương tác trực tiếp của người học. Đáng chú ý, chỉ có duy nhất 1,1% ý kiến cho rằng AI đối với môn Ngữ văn là "rất hạn chế", khẳng định sự tương thích tuyệt vời giữa AI và bộ môn này. Đây là cơ sở thực tế quan trọng để định hướng những giải pháp giúp học sinh trực tiếp khai thác AI nhằm phát triển năng lực tự học và tư duy sáng tạo trong tương lai.

Khi khảo sát về những khó khăn đối với việc sử dụng AI trong dạy học Ngữ văn, nghiên cứu cho thấy (xem Hình 7):

Những khó khăn của Thầy/Cô khi ứng dụng AI là gì ? (Có thể chọn nhiều)

Hình 7. Những khó khăn của giáo viên khi ứng dụng AI trong dạy học Ngữ văn

Thách thức lớn nhất đối với giáo viên hiện nay chính là sự thiếu hụt kỹ năng nền tảng và quỹ thời gian hạn hẹp. Có đến 80% giáo viên thừa nhận thiếu kiến thức về công nghệ và 72,2% không có thời gian để tìm hiểu sâu về AI. Điều này phản ánh một thực trạng rằng, mặc dù nhận thức được tầm quan trọng của công nghệ, nhưng áp lực từ công việc giảng dạy truyền thống cùng tốc độ phát triển quá nhanh của các công cụ AI đã khiến nhiều giáo viên cảm thấy bị "ngợp", nhất là những khó khăn trong việc tự cập nhật và làm chủ các thao tác kỹ thuật phức tạp để biến AI thành công cụ hỗ trợ hữu hiệu.

Bên cạnh khó khăn về kỹ năng, rào cản tâm lý và đạo đức nghề nghiệp cũng chiếm một tỉ lệ đáng kể với 74,4% ý kiến lo ngại học sinh sẽ lạm dụng AI. Đặc biệt đối với môn Ngữ văn, việc học sinh sử dụng AI để tạo văn bản có thể dẫn đến tình trạng lười tư duy, mất đi phong cách cá nhân hoặc thậm chí là đạo văn. Song song đó, 70% giáo viên cảm thấy lúng túng khi không biết lựa chọn công cụ nào phù hợp giữa "rừng" ứng dụng hiện nay. Nỗi lo về việc không kiểm soát được tính đúng đắn của dữ liệu do AI cung cấp khiến giáo viên vẫn còn dè dặt trong việc triển khai rộng rãi các công cụ này đến học sinh.

Cuối cùng, vấn đề về cơ sở vật chất vẫn là một bài toán chưa có lời giải triệt để khi 51,1% giáo viên cho rằng thiếu thiết bị hoặc hạ tầng công nghệ là một trở ngại. Việc ứng dụng các nền tảng AI đòi hỏi đường truyền Internet ổn định và các thiết bị phần cứng tương thích, tuy nhiên không phải môi trường sư phạm nào cũng đáp ứng đầy đủ các điều kiện này.

4.2. Một số định hướng và giải pháp

Kết quả khảo sát cho thấy, việc ứng dụng AI trong dạy học Ngữ văn tại các trường trung học phổ thông ở tỉnh Thái Nguyên đang diễn ra theo xu hướng tích cực. Đa số giáo viên đã nhận thức được vai trò và tiềm năng của AI trong hỗ trợ hoạt động dạy học, đồng thời thể hiện sự sẵn sàng tiếp cận các công cụ công nghệ mới nhằm đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục và chuyển đổi số. Điều này phản ánh sự thay đổi đáng kể trong tư duy nghề nghiệp của đội ngũ giáo viên Ngữ văn - một lĩnh vực vốn được xem là gắn chặt với các giá trị nhân văn và ít chịu tác động trực tiếp của công nghệ so với các môn học khác.

Kết quả nghiên cứu cũng minh chứng, AI không còn được nhìn nhận như một công nghệ mang tính thử nghiệm mà đang dần trở thành công cụ hỗ trợ chuyên môn hữu ích trong quá trình thiết kế và tổ chức dạy học. Các ứng dụng như ChatGPT, Canva AI hay các nền tảng hỗ trợ thiết kế học liệu số được giáo viên sử dụng tương đối phổ biến, chủ yếu trong các hoạt động xây dựng nội dung bài giảng, thiết kế hình ảnh minh họa, hệ thống hóa kiến thức và phát triển học liệu trực quan. Việc kết hợp giữa khả năng xử lý ngôn ngữ của các mô hình AI tạo sinh và các công cụ thiết kế số đã góp phần nâng cao tính hấp dẫn của bài giảng, hỗ trợ giáo viên chuyên hóa nội dung văn học từ dạng văn bản sang các hình thức biểu đạt đa phương tiện, qua đó tăng cường khả

năng tiếp nhận và hứng thú học tập của học sinh.

Từ góc độ giáo dục, AI cần được xem là công cụ hỗ trợ chứ không phải là sự thay thế vai trò của người giáo viên. Những ưu thế nổi bật của AI nằm ở khả năng xử lý dữ liệu, tìm kiếm thông tin, tổng hợp tri thức và hỗ trợ các công việc mang tính kỹ thuật. Trong khi đó, các nhiệm vụ cốt lõi của giáo dục Ngữ văn như bồi dưỡng cảm xúc thẩm mỹ, hình thành giá trị nhân văn, phát triển tư duy phản biện và nuôi dưỡng nhân cách người học vẫn phụ thuộc chủ yếu vào vai trò định hướng, dẫn dắt của giáo viên. Chính sự kết hợp hài hòa giữa năng lực công nghệ và giá trị nhân văn mới có thể tạo nên hiệu quả bền vững trong quá trình đổi mới dạy học Ngữ văn.

5. Kết luận

Sự phát triển mạnh mẽ của AI đang tạo ra những thay đổi sâu sắc đối với hoạt động giáo dục, đồng thời mở ra nhiều cơ hội đổi mới phương pháp dạy học trong bối cảnh chuyển đổi số. Đối với môn Ngữ văn, AI không chỉ hỗ trợ giáo viên trong thiết kế học liệu, tổ chức hoạt động học tập và đánh giá kết quả học tập mà còn góp phần thúc đẩy quá trình cá thể hóa việc học, nâng cao tính tương tác và khả năng sáng tạo của người học.

Kết quả khảo sát tại một số trường trung học phổ thông trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên cho thấy, đội ngũ giáo viên Ngữ văn đã có nhận thức tích cực về vai trò của AI và bước đầu ứng dụng các công cụ AI vào hoạt động chuyên môn. Tuy nhiên, mức độ khai thác còn chưa đồng đều và chủ yếu tập trung vào các nhiệm vụ hỗ trợ kỹ thuật như tìm kiếm thông tin, xây dựng học liệu và thiết kế bài giảng. Quá trình triển khai vẫn gặp nhiều trở ngại liên quan đến năng lực số của giáo viên, điều kiện cơ sở hạ tầng, nguồn học liệu phù hợp và những băn khoăn về đạo đức công nghệ trong sử dụng AI.

Từ những kết quả nghiên cứu thu được, có thể khẳng định rằng AI không phải là sự thay thế vai trò của người giáo viên mà là công cụ hỗ trợ quan trọng giúp nâng cao hiệu quả dạy học khi được sử dụng một cách hợp lý và có định hướng. Đặc biệt đối với môn Ngữ văn, việc phát huy năng lực cảm thụ, tư duy phản biện, khả năng sáng tạo và các giá trị nhân văn của người học vẫn cần đến vai trò dẫn dắt của giáo viên. Vì vậy, việc tích hợp AI vào dạy học cần được thực hiện trên cơ sở kết hợp hài hòa giữa công nghệ và giá trị giáo dục nhân văn.

Để nâng cao hiệu quả ứng dụng AI trong dạy học Ngữ văn, cần có các giải pháp đồng bộ từ phía cơ quan quản lý giáo dục, nhà trường và đội ngũ giáo viên, bao gồm hoàn thiện hạ tầng công nghệ, tăng cường bồi dưỡng năng lực số, xây dựng học liệu số chất lượng và ban hành các hướng dẫn sử dụng AI phù hợp với đặc thù môn học. Trong tương lai, các nghiên cứu cần tiếp tục làm rõ tác động của AI đối với kết quả học tập, năng lực tư duy và khả năng sáng tạo của học sinh, qua đó cung cấp cơ sở khoa học cho việc triển khai AI một cách hiệu quả, an toàn và bền vững trong giáo dục phổ thông.

Tài liệu tham khảo

- Grassini, S, (2023), Định hình tương lai của giáo dục: Khám phá tiềm năng và hậu quả của trí tuệ nhân tạo và ChatGPT trong môi trường giáo dục, *Báo Khoa học và Giáo dục*, 13(7), 692, <https://doi.org/10.3390/educsci13070692>.
- Lã Phương Thủy, Hoàng Thu Hằng, Trần Đình Minh, và Trần Thanh Thảo (2025), “Sử dụng công cụ trí tuệ nhân tạo (AI) thiết kế học liệu điện tử trong dạy học kỹ năng sống cho học sinh phổ thông”, *Tạp chí Tâm lý - Giáo dục*.
- Lê Anh Vinh và Trần Mỹ Ngọc (2024), “Tác động của Trí tuệ nhân tạo (AI) đối với hệ thống giáo dục toàn cầu và giáo dục Việt Nam”, *Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam*, vol 20, doi: 10.15625/2615-8957/12410501.
- Lo, C. K, (2023), What is the impact of ChatGPT on education? A rapid review of the literature, *Educational Science*, 13, 410.
- Nguyễn Hữu Hậu và cộng sự (2025), “Tích hợp công nghệ AI vào thiết kế phim hoạt hình trong dạy học Toán Tiểu học”, *Tạp chí Khoa học Trường Đại học Hồng Đức*, tr. 82–92, doi: 10.70117/hdujs.72.5.2025.846.
- Nguyễn Thị Tố Nga (2024), “Tổng quan nghiên cứu về ứng dụng ChatGPT trong dạy học và đánh giá ứng dụng ChatGPT vào thiết kế bài giảng”, *Tạp chí Giáo dục*, vol số đặc biệt 9, tr. 21–26.
- Nguyễn Thị Xuân Quỳnh, Trần Thị Hương Giang, và Nguyễn Hương Giang (2023), “Thiết kế nguồn học liệu đa phương tiện trong dạy học viết văn bản thông tin ở môn Ngữ văn cho học sinh phổ thông”, *Vinh University Journal of Science*, vol 52, số p.h 3C, tr. 14–26, doi: 10.56824/vujs.2023b035.
- TechCrunch, (2023), OpenAI’s ChatGPT now has 100 million weekly active users, <https://techcrunch.com/2023/11/06/openais-chatgpt-now-has-100-million-weekly-active-users/>.
- UNESCO (2021), *AI and education: guidance for policy-makers*, doi: 10.54675/jcit5878.

**ỨNG DỤNG TRÍ TUỆ NHÂN TẠO
TRONG DẠY HỌC NGỮ VĂN Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG:
BẰNG CHỨNG THỰC TIỄN TỪ TỈNH THÁI NGUYÊN**

Cao Thị Hảo

Trường Đại học Sư phạm
ROR ID: <https://ror.org/044deqz63>
Đại học Thái Nguyên
ROR ID: <https://ror.org/02128gy91>
Email: haoct@tnue.edu.vn; caohaokv@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2942-9583>

Lương Thành Tiến

Trường Đại học Sư phạm
ROR ID: <https://ror.org/044deqz63>
Đại học Thái Nguyên
ROR ID: <https://ror.org/02128gy91>
Email: thanhtienst2k5@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0002-9785-483X>

Nguyễn Minh Hué

Trường Đại học Sư phạm
ROR ID: <https://ror.org/044deqz63>
Đại học Thái Nguyên
ROR ID: <https://ror.org/02128gy91>
Email: minhhué62004@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0004-8936-9652>

Lịch sử bài báo

Ngày nhận bài: 15/3/2026
Ngày phản biện: 25/4/2026
Ngày tác giả sửa: 15/6/2026
Ngày duyệt đăng: 20/6/2026
Ngày phát hành: 30/6/2026

DOI: <https://doi.org/10.64223/tvj.p2026.v2.i6.a111>

Tóm tắt:

Trong bối cảnh chuyển đổi số và đổi mới giáo dục phổ thông, việc ứng dụng trí tuệ nhân tạo (Artificial Intelligence - AI) trong dạy học đang trở thành xu hướng quan trọng nhằm nâng cao chất lượng giáo dục và thúc đẩy đổi mới phương pháp giảng dạy theo định hướng phát triển năng lực người học. Nghiên cứu này tập trung khảo sát thực trạng ứng dụng AI của giáo viên Ngữ văn tại một số trường trung học phổ thông trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên. Dữ liệu được thu thập bằng phương pháp điều tra bằng bảng hỏi đối với giáo viên đang trực tiếp giảng dạy môn Ngữ văn. Kết quả nghiên cứu cho thấy, phần lớn giáo viên có nhận thức tích cực, sẵn sàng tiếp cận và bước đầu sử dụng các công cụ AI trong hoạt động dạy học. Tuy nhiên, quá trình triển khai vẫn gặp nhiều khó khăn liên quan đến hạ tầng công nghệ, đặc thù của môn học, kỹ năng ứng dụng công nghệ số và khả năng khai thác hiệu quả các công cụ AI trong thực tiễn giảng dạy. Trên cơ sở đó, nghiên cứu khẳng định tiềm năng của AI trong việc hỗ trợ đổi mới dạy học Ngữ văn, đồng thời cung cấp cơ sở thực tiễn cho việc đề xuất các giải pháp nâng cao hiệu quả ứng dụng AI trong giáo dục phổ thông, đáp ứng yêu cầu phát triển giáo dục trong kỷ nguyên số.

Từ khóa: Trí tuệ nhân tạo (AI); Đổi mới dạy học; Ngữ văn; Giáo viên THPT; Thái Nguyên.

UNESCO: 5802.04; 5801.11; 6308.07; 5701.11

OECD-FOS: 5.03.04; 1.02.07; 5.09.02

ERIC Descriptors: Artificial Intelligence; Generative AI; Literature Education; High Schools; Educational Technology

JEL: I21; I23; O33

SDG: 4; 4.4; 9